

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Диана Петрова Ковачева,

доцент по международно право и международни отношения в Института за държавата
и правото, БАН

член на научно жури, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по
професионално направление 3.6. Право (Международно публично право)

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

С настоящото представям становището си за дисертационния труд на Милица Иванова Караджова-Манова “Правни проблеми на политиката на равнопоставеност между половете в ЕС”.

ОБЩИ ДАННИ ЗА АВТОРА И ПРЕДСТАВЕНИЯ НАУЧЕН ТРУД

Милица Иванова Караджова-Манова е докторант по Международно право и международни отношения в катедра „Международно право и международни отношения“ на Правно-исторически факултет към ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. Автобиографията на кандидата съдържа данни за последователен научен интерес към въпросите на правата на жените и равните възможности на половете.

Във връзка с участието в процедурата е представен дисертационен труд “Правни проблеми на политиката на равнопоставеност между половете в ЕС” в обем от 373 страници, в това число и библиографията. Научният апарат обхваща 477 бележки под линия. Към дисертацията е добавена и библиографична справка на използваната и цитираната литература, която съдържа общо 309 заглавия, 44 нормативни акта, 86 заглавия на кирилица и 171 на латиница, включително електронни адреси на официални интернет сайтове и страници. Сред използваната литература са изследвания на български, английски, руски, испански и немски език.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение и библиография.

В структурно отношение основните правни въпроси, разглеждани в дисертацията, са разпределени балансирано в отделните ѝ глави.

Представени са и автореферат, публикациите, с които докторантът участва в процедурата, автобиография и справка за приносите.

Освен дисертационния труд “Правни проблеми на политиката на равнопоставеност между половете в ЕС” Милица Караджова участва в процедурата с три статии на английски език по темата на научната дисертация.

АНАЛИЗ НА ПРЕДСТАВЕНИЯ НАУЧЕН ТРУД

Дисертацията е посветена на интересен и актуален проблем, който е разгледан от докторанта последователно и задълбочено. Постигането на равенство между половете е сред целите, които ЕС си поставя още в самото начало на своето съществуване и в годините е постигнал значителен напредък.

Макар въпросите за равнопоставеността да са на дневния ред на ЕС от няколко десетилетия, изясняването на понятието за равенство между половете има своята актуалност и същностно значение за анализа и разбирането на тази проблематика. Една от причините за това е, че тя допълнително се усложнява от разграничението на пола на биологичен и социален, придобило все по-голяма популярност в последните десетилетия.

В своя дисертационен труд авторът успява да представи правните аспекти и историческото развитие на равенството на половете, както и съвременните тенденции в тази проблематика, като представя напредъка и дефицитите, които ги характеризират. Докторантът фокусира своето внимание върху политиките на ЕС и неговият принос за развитието и хармонизирането на материята по равнопоставеност в държавите членки. Тя умело вплита и проблематика на международното публично право чрез акценти от дейността и постиженията на международни организации като ООН и Съвета на Европа, обективирани в международноправни актове, които оказват силно влияние върху еволюцията на материята в ЕС.

Съществен момент в дисертацията е анализът на разпоредбите на Хартата на основните права на ЕС, свързани с равенството на половете. Важно значение има разграничението между неравнопоставеност и дискриминация по признак пол, което е подробно изяснено в дисертационния труд.

Разработката предлага анализ на правната уредба на материята на равенството на половете в ЕС като разглежда подробно разпоредбите, свързани с тази

проблематика в първичното и вторичното законодателство. Приносен момент е анализът на практиката на Съда на ЕС в тази област.

Сред проблемите, които авторът изследва централно място заемат въпросът за равнопоставеността на половете в контекста на икономическите и социални права, както и проблемът за насилието върху жени, който придобива изключителна актуалност в съвременните общества заради все по-големия брой жертви и трудностите на националните държави да се справят с този проблем.

При написването на дисертацията Милица Караджова е положила много сериозни усилия да събере и представи голяма по обем информация, да я анализира и да я представи обосновано и задълбочено. Подробната библиографска справка с трудове на български и английски език потвърждава този извод.

При създаване на научния труд докторантът е открил ясно целите, тезата, задачите и методологията на своето научно изследване. С основание може да бъде подкрепена основната теза на обсъжданата работа, според която политиките на ЕС за равенството на жените и мъжете са ключови в изграждането на политиката и правната регулация за преодоляване на неравенството по полов признак, но макар да е постигнат значителен напредък, направеното все още не е достатъчно, за да се направи извод, че проблемът е решен.

Поставените научни задачи и тяхното последователно разгръщане в отделните глави допринасят за изясняване на проблема и подчертават достоинства на работата, сред които са множество изследвания и статистически данни, които илюстрират тезите на автора.

Положително следва да бъде оценен фактът, че всяка глава завършва с обобщение и основни изводи, което допринася за по-голяма яснота и прегледност на изложението, както и за открояване на основните авторски тези.

В първата глава авторът на дисертацията си поставя за цел да изследва политиките и стратегиите на ЕС за равенство между половете.

В тази глава удачно е избрано да бъдат изяснени развитието и същността на правната уредба, която дава основание за разработването на стратегии за постигане на равенство между половете както на ниво ЕС, така и на национално ниво в отделните държави членки. Авторът поставя акцент върху стремежа на ЕС да наложи прилагане на интегриран подход за равно третиране не само при изработване на съюзното

законодателство и политики, но и при изработването на политики за равнопоставеност на национално ниво. Докторантът изяснява съдържанието на понятието интегриран подход и изследва неговото прилагане в контекста на изработването на стратегическите приоритети на ЕС.

Открити са основните приоритети на ЕС в областта на равенството между жените и мъжете, включени в основните стратегически документи на ЕС в тази област. Подробно са представени и приоритетите на ЕК в областта на икономическото равенство, трудовите и социални права, както и за постигане на баланс между професионалния и личния живот, които имат отражение върху процеса на усъвършенстване на актовете на вторичното право в тези области.

Интерес представлява и анализът, посветен на алтернативните социални роли на жените в съвременния свят – участието на жените в политиката (с аргументирани изводи за неравнопоставеността между жените и мъжете в тази сфера) и половото разделение при домакинската работа (която се оказва неотменим стереотип за жените, независимо от тяхната професията и социално положение).

Може да се направи извод, че Глава първа е удачно използвана за поставяне на основата на анализа и очертаване на авторските тези. Тя се явява солидна основа за разгръщане на специфичните проблеми, които са обект на разглеждане в останалите глави на монографията.

Втората глава на дисертацията разглежда въпросът за равнопоставеността между половете през призмата на насилието върху жени. Една от основните тези на автора, която заслужава подкрепа е, че насилието срещу жените е нарушение на основните права на човека и представлява форма на унизително отношение и на дискриминация, основана на пола. Поставен е акцент върху системния характер на насилието и върху посегателството на редица основни права като върху правото на живот, правото на неприкосновеност на личността и забраната за унизително и нечовешко отношение.

Авторът отделя специално внимание на изясняване на термина „насилие над жени“ като основа за разработването на втората глава. Висока оценка заслужава пълноценното представяне на правната уредба в тази област. Този подход има важно значение за осигуряване на пълнота на изследването, както и за обосноваването на изводите на автора и обособяването на авторски становища по разглежданата

проблематика. Докторантът с право отбелязва, че в областта на насилието върху жени липсват регламенти и директиви, но откроява значението на усилията на институциите на ЕС в тази области.

В своя дисертационен труд Милица Караджова обръща внимание на липсата на съпоставими данни за насилието върху жени, на значението на пандемията от COVID 19 за задълбочаване на проблема. Същностен принос на труда е прегледът на най-новия международноправен акт за превенция на насилието върху жени (Истанбулската конвенция) и анализът на нейното влияние върху политиките на ЕС в тази област. Отделено е специално внимание на отношението на българските институции към Конвенцията и на ефекта от отказа тя да бъде ратифицирана. Подробно е анализирана и националната правна уредба срещу насилието от гледна точка на нейните предимства и дефицити в контекста на все по- неефективното ѝ прилагане.

Важен приносен момент е представянето на отделните видове насилие върху жени и задълбоченото изясняване на същността на всяка от неговите проявни форми.

Монографията може да спечели ако бъде отбелязано, че макар жените да са най-честите жертви, в последните години домашното насилие засяга и мъже, възрастни хора и хора с увреждания. Освен това то има пагубно влияние върху децата.

Авторът отделя специално внимание на въпроса за тенденциите в насилието върху жени като илюстрира същността и разпространението на насилието, основано на пола чрез резултатите на авторитетно изследване на Агенцията за основните права на ЕС (FRA). Констатациите от проучването показват, че насилието срещу жените е широко разпространена злоупотреба с основни права на личността и съществува във всички държави-членки на ЕС. За този проблем обаче се говори малко, а броят на подадените до институциите сигнали не е голям, поради недоверие и страх.

Глава трета е посветена на сериозния проблем за равенството на половете в контекста на икономическите и социални права на жените. Докторантът представя задълбочен и всеобхватен анализ на естеството на разликата в заплащането на жените и мъжете в ЕС. Един от важните изводи на автора е, че въпреки наличието на гаранции за равнопоставеност в областта на заетостта, стандартите за осигуряване на равни права между мъжете и жените все още не са постигнати, особено що се отнася до равнопоставеността на работното място.

Важно значение има и твърдението, че все още съществуват стереотипи относно ролята на мъжете и жените в обществото и съответно за това, дали жените трябва да участват на пазара на труда или трябва да стоят вкъщи. Не на последно място, съществено значение за изясняване на проблема има изводът, че разликата в заплащането на жените и мъжете по принцип е много по-ниска за по-младите участници на пазара на труда и има тенденция с увеличаване на възрастовите граници. Разгледани са подробно редица важни теми, свързани с образованието като фактор за определяне на заплащането и приоритетите на ЕС при определянето на политики за преодоляване на разликите в заплащането на мъжете и жените.

В Трета глава подробно е разгледан въпросът за трафика на хора, чиито най-честа жертва са жените и, който съставлява тежко престъпление срещу личността, често извършвано в рамките на организирана престъпна дейност, грубо нарушение на основните човешки права, изрично забранено съгласно ХОПЕС. Специално внимание е отделено на националното законодателство и политики на България за превенция и справяне с трафика на хора.

В заключение може да се каже, че дисертацията се отличава с оригиналност и аналитичен подход при представяне на проблемите. Личи задълбочено познаване на особеностите на равенството на половете, както на ниво ЕС, така и на национално ниво.

Дисертацията съдържа научни приноси, които дават основание за висока оценка на труда. Сред приносните моменти в дисертацията могат да бъдат отбелязани анализът на същността на понятието „равнопоставеност между половете“ и разглеждането на дефиниции от различни документи и стратегии на ЕС и неговите държави-членки, анализът на отношението на България относно Истанбулската Конвенция и изследване на влиянието на пандемията COVID-19 върху домашното насилие.

Доказана е необходимостта от по-широки и целенасочени действия за по-нататъшното устойчиво регулиране на равнопоставеността между половете. Това може да бъде определено като една от силните страни на дисертацията.

Висока оценка заслужава и систематизирането и анализът на формите на насилие над жените, Трудът има ясен фокус и основаната теза е разгърната последователно в отделните глави като личи свързаност между анализирани проблеми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното и предоставените документи приемам, че дисертационният труд на Милица Иванова Караджова-Манова “Правни проблеми на политиката на равнопоставеност между половете в ЕС” отговаря в пълна степен на изискванията на закона за придобиване за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право (Международно публично право).

Може да се направи изводът, че монографията съдържа ясно изразени теоретични приноси и авторови твърдения, които имат научна и правна стойност.

Този извод ми дава основание да изразя подкрепа за присъждането на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право (Международно публично право) от Милица Иванова Караджова-Манова.

София, 26 април 2021 г.

.....

доц. д-р Диана Ковачева